

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSkih ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Trstu ul. Madonnina 15.
Telefon 1570.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Bräuhäusgasse 84.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina:
za celo leto 4.40 K
za pol leta 2.20 K
za četrt leta 1.10 K
Posamezna številka 18 vin.

Štev. 14.

V Trstu, 15. julija 1914.

Leto VII.

Kaj je agitacija.

Sociološka razprava.

Svoje vrste pojav je sramotenje agitatorjev, ki vznemirjajo in razgibljejo mirno prebivalstvo, in vendar je pri vsem tem zmerjanju ni stranke, ni skupine, ki bi shajala brez agitatorjev. Ni še dolgo tega, ko so meščanske stranke z zaničevanjem govorile o plačanih agitatorjih socialne demokracije, danes pa jih vsi odkraja, narodnjaki in klerikalci, svobodomiselnici in pobožnjaki, pošiljajo naokoli, da propagirajo za njih ideje in za njih interese. Stvar izgleda, kakor da je za razvoj človeštva smotrena agitacija neobhodno potrebna.

In temu je tako! Vsaka skupina v človeški družbi, ki se hoče na duševnem ali pa na materialnem polju uveljaviti, se mora obračati na maso, če hoče doseči svoj smoter. Če hoče pridobiti duhove in razgibati njih voljo, mora jih prekvasiti s svojimi idejami. V tem je bistvo agitacije, da se ljudem omaja njih dosedanje prepričanje, da začno dvomiti in razmišljati. Notranji duševni nemir je najbližji cilj agitacije, temu sledi podajanje novih idej, ki na izpodrinejo stare predsojke.

Ta duševni proces spremlja često neprijeten občutek, ker kali duševno ravnotežje. Prirodni zakon, da telo vztraja toliko časa v stanju miru, dokler ga tuja sila ne spravi v gibanje, ne velja

samo v mehaniki, ampak tudi v duševnem življenju poedinca in celih skupin. Človeški možgani, ki podedujejo gotovo vrsto idej ali pa jo vsprejmo iz svoje okolice, zvesto hranijo te ideje. Če ni vnanjih okoliščin, ki bi razgibale te ideje, tedaj otrpnejo in okore. Šele če se pojavi nova ideja, ki dosedanjim nasprotuje, nastane boj za prevlado. Nova ideja je v tem boju ali poražena ali pa zmaga in prekvasi duh. Zmerom pa spremlja ta notranji boj neprijeten občutek, vsled česar se ga večina ljudi boji in se mu po možnosti izogiba. To dejstvo, da se človeku toži po starem in da je vse mu novemu nenaklonjen, imenuje italjanski antropolog Cesare Lombroso mizoneizem (mržnjo do vsega novega).

Da stvar popolnoma umemo, je treba le, da vsak pomisli na svoj lastni duševni razvoj. Dom staršev, rodbina, občevarje, šola, cerkev — vsi ti faktorji nakopičijo v otroških letih cel kup idej v občutljivih možganih. Ta zaklad misli gojimo in hranimo kakor svetinjo; dosegli ga nismo s samostojnim mišljenjem, ampak sprejeli smo ga v dobri veri od tistih, ki smo jim zaupali. Ta otroška vera se sčasoma omaja, ker prodirajo druge ideje v našo glavo. Zbudi se dvom in gloda v naši notranjosti, kakor s svedrcem prodira kritika v naše možgane in povzroča bolesterne notranje boje. Zategadelj zapira marsikdo vrata svojega razuma pred tujimi idejami, ohraniti si hoče svoj notranji mir in vsakega, ki ruši njegovo otroško vero, smatra za predrznega vlomilca. Na tem občutku

sloni moč religije, ki je zasajena v otroška srca — kaspeje bi bilo prepozno — in tej želji po miru vstreza zlasti katoličanstvo, ki ne dopušča niti sveže sapice do svojih ovčic.

Tudi v družabnem življenju ljudi srečavamo ta mizoneizem, mržnjo do vsega novega. Ljudske mase so novim idejam nenaklonjene, krčevito se oprijemljejo starega. V verskem in moralnem naziranju, v znanstvenih in umetniških teorijah, na političnem in pravnem polju, povsod vlada mizoneizem. Nove ideje zadevajo na fanatičen odpor in njih zastopniki in oznanjevalci so srečni, če uneso vselej celo kožo. Goreče grmade in srednjeveške mučilnice, Sokratova kupa s trobeliko in Golgota velikega Nazarenca strme kot spomeniki mizoneizma v našo dobo. In če se duhovnemu interesu pridruži še gmotni interes, potem gorje sejalcu novih idej.

Ampak vzlic vsemu mizoneizmu nove misli zmagovito prodirajo, tako pri poedincah kakor v vsem človeštvu. Nič ne miruje, vse se razvija. Normalen človek se duševno razvija in se pripravi skupinah. Dokler je skupina deviško nedotaknjena od tujih vplivov in navezana sama nase, toliko časa miruje. Stoprav v trenutku, ko prihaja v stike s tujimi elementi, donašajočimi nove ideje, se razgiblje.

Vzemimo za primero odleglo gorsko vas, odmaknjeno vsemu človeškemu prometu. Vse miruje; prebivalci čuvajo stare pobožne navade in običaje, dozdevajo se sami sebi zelo modri in

LISTEK.

T. KOBOR:

V tovarni in doma.

Iz Ogrskega.

V tovarni.

Ruta mu je segala do ušes, kučma do vrata. Šandor Mohuk je jako zmrznjen mož in tudi pipo kadi samo zategadelj, da se ogreje. Toda takoj jo vzame iz ust in jo utakne v žep, bržko je dospel do tovarniških vrat. Vrtar bi to lahko smatral za nedostojnost, saj ga že tako pisano gleda zaradi njegove kučme, zaradi rute, zaradi vsega, kajti vrtar ne more trpeti Šandorja Mohuka.

Ko je tako smuknil z najvdanejšim pozdravom noter, se je oddahnil. Vrtar je bil proti njemu s hrbtom obrnjen in ga torej niti nahrulil ni. Šel je preko mogočnega dvorišča skozi vrsto zarjavelih kotlov, ostankov vozov, pri katerih so si dali opraviti z visoko zavihanimi rokavi molčeči kovači, ki so prezirno izpljunili v smeri njegove poti in dejali:

»Zabubljeneec.«

Toda čemu? To naj ve ljubi Bog. Ti golodroki ljudje so, kadar gredo na delo, kadar se vračajo z dela, prav tako stisnjeni kakor on, kakor vsak delavec, ki je na potu. In vendar samo njega zasmehujejo, drugega nikogar. Pač zategadelj, ker

je tako neroden človek, na katerega nosu je zapisano, da se boji za svoj kruh prav tako pred tovarniškim ravnateljem kakor pred psom brez gospodarja. Zategadelj je tudi napram vsakomur ponižen in prav zategadelj jezdi vsakdo po njem.

Koncem livarne je delavnica za vrtanje. Šandor Mohuk se prikloni tudi pred ogromnim jermenom, kajti dobro ve, da ga, ako to le enkrat opusti, jermen svedra zgrabi okolo života in ga zakolobari v vrtoglavo z dimom prepojeno višino, kjer vseprek brne železni drogov in šipe prenosnih naprav in vrte prasketajoče jermene.

Bogve kako ume delavec svoje delo vedno tako urediti, da je pripravljen na delo, pa naj pride na mesto kadarkoli, ravno v trenutku, ko zapiska parna piščal in čeprav ni strokovnjak. Šandor Mohuk niti tega ne razume. Tisti, ki so bili pred njim prišli, so imeli še opraviti z ruto, z modro bluzo, ki so jo nosili čisto spodaj, on pa je že stal pri svojem svedru do tal v modri obleki in umazan do ušes ter s plašnimi pogledi opazoval gibanje pošastnega jermena; ako prične delati, se mu smejejo tovariši, ako stoji brez dela, ga lahko nahruli delovodja.

»Tepec, rajši stoji in kvari zrak, samo da ne prične minuto popreje z delom, čeprav ga samo iz milosti trpimo. Tako počasen je, kakor veliki kazalec na uri.«

Slednjič se odloči in prične delati. Vrtati mora luknje v ogromne železne kocke. Ne on, ampak svedri na paro. Nemarno delo, ki bi ga lahko

opravljal tudi konj. Na železni kocki je lepo znamenovano, kam naj se zavrti luknja, velikost določi sveder, ki ga je vtaknil mojster; on mora samo železne kocke pristavljati in odstavljati, nastavljati in spuščati sveder, ga mazati z oljem in paziti, da vrta navpično navzdol, ne pa poševno.

Enako delo imajo poleg njega dninarji in vajenci; on je edini strojni ključavničar, ki ga uporabljajo za to delo. Za vse drugo je prepočasen, preneroden.

Tekom časa stopi zdaj ta zdaj drugi k vajencu in si da postreči. Šandor Mohuk se tega ne upa. Njegov želodec se prične oglašati, toda nima poguma, da bi stopil k suknjiču in vzel iz njega kos kruha, ki ga je bil doma vtaknil vanj za južino. Da, šele tedaj sne južino, ko ga strogi parni rog ošabno nahruli: »Izgini h kosilu!«

Dninarji okoli njega se čisto prijetno zabavajo medtem ko naravnajo sveder. Čim jim delovodja ali ta ali oni inženirjev obrne hrbet, se porogljivo nasmihejo drug drugemu in vedo o dotičnem vselej kaj poniževalnega povedati. Delovodjo imenujejo rjavca, vsled njegove rdeče brade in njegovega rdečega nosu, o višjem inženirju pa govorijo samo kakor o »Židu«. Čemu? Odveč je morda, da bi to razkladali.

Nato govorijo o socializmu, polemizirajo med sabo, preklinjajo kapitalizem in stroje. Šandor Mohuk jih samo posluša, to se pravi, on se ne upa niti poslušati. Zakaj vendar ne? Zakaj naj bi ime-

sočutno prezirajo tuje novotarije. Vsa vas spi kakor trnčulčica za začaranim plotom. Pa pridejo tuj elementi v vas: prinese letake, časopise; tujec pripoveduje o vnanjem svetu; pojavi se govornik in oznanja nove ideje. Tistemu govorniku, ki so ga sprejeli s cepci, sčasoma navdušeno ploskajo.

To je sad agitacije, to je zasluga agitatorja, ki je zrahljal zemljo in zasejal v srca nove ideje, to je velika vloga agitacijskega dela v razvoju človeštva.

Oznanjevalci socializma morajo propagirati preobrazbo družbe na podlagi pametnega proizvodnje produktov; vcepiti morajo masam v srce visoki ideal socialističnega družabnega reda in jih prepričati, da je ta ideal izvedljiv. Strokovnim agitatorjem pripada naloga, da prepriča delavstvo o potrebnosti boljših mezd in delovnih pogojev in da pokažejo pota do tega cilja. In kdor hoče agitirati za združništvo, mora prepričevalno dokazati vrednost konsumentskih organizacij.

Temeljito teoretično in praktično znanje je prvi predpogoj agitacijskega uspeha. Kdor v stroki ni doma, naj ostane raje doma. Agitator pamera poznati tudi mišljenje in čuvstvovanje svojih poslušalcev, vglobiti se mora v njih položaj.

Vsaka agitacija se mora obračati izpočetka na čuvstvo poslušalca in njegovo fantazijo; potem mora govornik razgibati njegov razum in končno oživiti njegovo voljo. Če proletarski agitator vzgaja svoje razredne sodruge v razredno-zavedne razredne bojovnike, je potreba, da jim pokaže razredno nasprotje na gospodarskem, socialnem, duševnem in pravnem polju; pokazati mora, da življenje proletarca (hrana, stanovanje, obleka, delo, razvedrilo) zaostaja za življenjem buržoazijca, da delavec v socialnem oziru manj velja kot srečen posestnik denarja, da je glede izobrazbe zapostavljen in da ima v današnji razredni državi manj pravice kot pripadnik posedujočega razreda. To nasprotje morajo poslušalci občutiti kot živo krivico. Upreti se morata v njih čut pravice in čut časti, preiti jim mora v kri in meso, da pripadajo zatiranemu in brezpravnemu razredu. Toda s tem agitacijsko delo še ni končano: na vrsto pride razum. Poslušalci morajo spoznati gospodarsko in socialno podlago razredne družbe, razumeti morajo vzroke tisočletnega brezpravja, spoznati, da je prememba potrebna in mogoča; pokazati jim je treba, kako se je sedanji gospodarski in družabni red razvijal iz preteklosti; v duhu morajo videti pot, ki pelje iz sedanjosti v prihodnost. Socialne zakone razvoja, organizacije, solidarnosti, discipline in požrtvovalnosti je treba poslušalcem zapisati v duše. Nazadnje sledi najvažnejše delo: oživeti je treba

voljo z ozirom na določeni cilj, da so poslušalci pripravljeni, kar so za pravo spoznali, dejansko uveljaviti, krivico odstraniti, naj velja kar hoče.

Socialistična agitacija mora napravljati iz čuvstvenih socialistov misleče, prepričane socialne demokrate in razredne bojovnike, strokovna agitacija je poklicana, da vzgoji iz delavcev, trepečih pod bednimi mezdinimi pogoji, energične, organizirane bojovnike in združniške agitacije poklic je, da zbere kupno silo delavskih rodbin.

Smotrna agitacija ne more biti brezuspešna: seme, ki ga pa seje spreten in več agitator mora roditi stoteri sad.

Obzor.

§ 14 in veterajarske sablje. Grofa Stürgkha ne zapusti humor tudi v najresnejših časih. V četrtek je ta grobokop Avstrije izdal na podlagi § 14 odredbo, ki dovoljuje nositi veterajarske sablje. Grof Stürgkh smatra torej veterajarske sablje za tako važno reč, da ne more čakati zasedanja državnega zbora, kjer bi imeli poslanci priliko utemeljevati »nujnost« veterajarskih zahtev.

Iz Albanije prihajajo mračna poročila. Knez je spoznal, da je postal njegov položaj nevzdržljiv in se resno pripravlja na odhod. Njegova soproga je že odšla z otroci iz Drača, baje zato, ker je v Draču zelo »nezdravo« podnebje. To bi bil knez tudi že lahko preje vedel.

Avstrija in Srbija. Avstrijska vlada bo zahtevala od srbske vlade, da preišče, če vodijo niti zarote proti prestolonasledniku v Srbijo in da v tem slučaju ostro kaznuje krivce in da izda Srbija odredbe, s pomočjo katerih se odpravijo nezdrave razmere, ki kale odnošaje med obema državama.

»Strahote v Bosni«. Belgrajska »Tribuna« piše pod naslovom »Strahote v Bosni«: Begunci pripovedujejo, da je bojazen, da si poišče prebivalstvo olajšavo v splošni revoluciji, popolnoma upravičena. K temu pride še okoliščina, da je nastopila po mestih splošna trgovska stagnacija, da narašča brezposelnost in da prihaja nevarnost lakote vedno bližje.

Nagla sodba v Sarajevu. Deželni šef Potiorek je sporazumno z višjim sodiščem in višjim državnim pravdništvom razglasil naglo sodbo za mesto in okraj Sarajevo. S smrtno kaznijo je za-

žugano: 1. Veleizdaji, 2. Zločinom zoper oboroženo silo; 3. Kalitvi javnega reda; 4. Uporu; 5. Vstaji; 6. Javnemu nasilstvu; 7. Umoru; 8. Uboju; 9. Težki telesni poškodbi; 10. Požigu; 11. Ropu; 12. Onim, ki dajejo potuho kateremu teh zločinov. Kakor je znano, se ob nagli sodbi o takih zločinih nemudoma sodi in smrtna kazen najdalje v 24 urah izvrši.

Občni zbor naše organizacije.

(Konec.)

Po svojih izvajanjih je sodr. Tomschik predlagal sledečo

resolucijo.

Dne 20. do 24. maja t. l. na Dunaju v železničarskem domu zbrani delegatje organiziranega železniškega osebja vseh avstrijskih železnic konstatirajo z globokim ogorčenjem, da železniško ministrstvo vkljub ponovnim opominom od strani socialno demokratičnih poslancev v parlamentu, zastopnikov koaliranih društev, neštevilnih deputacij osebja in članov personalnih komisij in delavskih odborov dosedaj še ni pokazalo nobene resne volje za odpravo ali vsaj ublažitev nastopnih mnogoštevilnih poslabšanj, ki so se pojavila od leta 1911. Posamezni organi državno železniške uprave, zlasti pa gospod. železniški minister in v njegovem imenu gospod. predsednik centralnega odbora personalne komisije in delavskega odbora so vselej in ponovno zanikali obstojanje kakšnih si bodi poslabšanj. Napram temu izavljamo zbrani delegatje v svesti si dalekosežnosti te konstatacije, da je železniško ministrstvo že izvedlo, ali pa še namerava izvesti sledeča poslabšanja:

Za delavce:

1. Odvzete prostih in plačanih dni v mesecu. (Skladiščni in postajni delavci.)
2. Podaljšanje delovnega časa pozimi za progovzdrževalne delavce.
3. Poslabšanja v mezdnem napredovanju, deloma glede na čas, deloma v finančni izmeri, ki se jo je znižalo, zlasti tudi pri kurilniških delavcih in profesionistih raznih ravnateljskih okrajev.
4. Poslabšanje plačevanja nedelj, čezurnega in nočnega dela.
5. Odtegnitev in poslabšanje mezdnih dodatkov.
6. Prikrajšanje mezde potom doklad.
7. Poslabšanje plačevanja progovzdrževalnih delavcev pri zunanjih delih in nadomestovalni uporabi kot čuvaje.

noval delovodjo rjavca, višjega inženirja pa Žida! Tega celo ljubi s pasjo ponižnostjo, kajti edini človek je, ki je z njim prijazen. Misli tudi na to, da bi prepovedali tako nevljudno govorjenje, ali resnično ostane samo pri mislih in še te kmalu bojazljivo zbeže.

Tak je Šandor Mohuk. In ko stoji tako poleg stroja, se zdi, da je v stroju več človeškega dostojanstva, kakor v njem. Bojazljiv je, neroden, top in potrpežljiv. On se niti veseliti ne more, kakor drugi, kadar ob šestih zadoni osvobodujoči parni rog, ko se nenadoma umiri slehna roka razen roke Šandorja Mohuka, ki se ne upa prenehati z delom, dokler vidi predpostavljene. Slednjič se počasi spravi in caplja sam in plaho pogledujoč ljudi ven, medtem ko odhajajo drugi v skupinah razgovarjajoč in smejoč se. Veliki tovarniški pes ga napade, vratar se smeje in ga preklinja ter mirno gleda, kako se najponižnejše brani proti mogočni živali in jo pogosto z milo prosečim glasom pokliče po imenu:

»Nero, Nero!«

Doma.

Ali poznate Novopeštansko pot? Po njej se vračajo domov ljudje, podobni sencam. Pozno zvečer se vale črno po njej. Vozovi električne železnice ropočejo mimo njih in v zraku je več prahu kakor kisika. Vanjo se zlivajo žalostne z deskami obite ulice in zdi se, da postane vsak človek, ki krene v to ulico, takoj cestni razbojnik

— tako strašno izgledajo nenevarni tovarniški delavci, do ušes zaviti v ruto, kučmo pomaknieno do vratu in čez.

Ko gre Šandor Mohuk po leseni ulici, mu prileti nasproti iz razpadajoče hiše lajajoč pes.

»Beštja!« mrmra Mohuk in sune mogočno žival tako v stran, da cvilec preskoči mlakužo in tuleč izgine v noč.

Iz razsvetljenega okna koč se razlega strahovit vrišč. Otroško kričanje, žensko klepetanje. Šandor Mohuk stopi pred okno in udari zvoneče s pestjo po njem. Pod njegovimi škripajočimi, težkimi koraki poka deska, ki vodi preko odprtega kanala na dvorišče koč, potem sune z ного v nezaprta vrata, da preplašeno odskočijo.

V kuhinji sveti samo rdečkasta luč ognjišča, iz sobe se sliši plaho šepetanje:

»Oče. Tiho! Oče!«

Ko vstopi Šandor Mohuk v zatohlo ozko sobo, dvigne četvero otrok plaho oči proti njemu do kosti shujšana boleha ženska mu gre trepetajoč nasproti, s proseče plahim pogledom mu sname kučmo in odviže z njegovega vratu ruto; medtem pa hušne ven v kuhinjo druga, stara ženska; ko je sezula Šandorju Mohuku žena čevlje se že kadi na mizi krožnik z juho in Šandor Mohuk jo godrnjač pokusi.

»Soli!« zarjove nenadoma in celo siromašno gnezdo zatrepeče v nepopisnem strahu. Resnično, pozabili so bili postaviti soli na mizo, Bog jim bodi milostljiv!

»Mislila sem,« pravi žena (ta je še najpogumnejša), »da je danes že tako preosoljena.«

»Soli,« rjove mož, »in če še enkrat ne bo na mizi soli, ti zlijem juho za vrat.«

En otrok, star okoli pet let, nekaj pošepeče starejšemu bratu.

»Mir!« ga nahruli Šandor Mohuk in malček se splazi za postelj in grize leseno nogo, da bi se ne slišalo njegovo ihtenje.

»Zopet ste razgrajali, slišal sem; toda najprej hočem jesti, potem že obračunam z vami.«

Med tem ko vsled te pretnje srca otrokov vzdrhte v bolesi in strahu, použije hudi mož, strupeno pogledajoč, toda z največjim mirom, juho glasno srka, obriše goste brke z rokavom in pije z velikimi požirki vodo iz vrča.

Komaj je bil gotov z juho, se že kadi pred njim krožnik sočivja z velikim kosom mesa v sredi. Zavist premaga strah malčkov. S široko odprtimi ustmi opazujejo pot mesnih kosov s krožnika v usta, v ustih se jim nabirajo slin in vsi se bore z mislijo, ali bo danes kaj ostalo, kar oni dobe.

Kajti v tej hiši je samo Šandor Mohuk meso, drugi ga okusijo samo ob velikih praznikih drugače pa tupatam, ako pusti na krožniku en, dva grizljaja.

Mož natakne zadnji grizljaj na vilice in ga nese v usta. Koliko prevaranih nad izgine s tem grizljajem pod gostimi brki! Ali nenadoma obstoje vilice. Šandor Mohuk motri z jeznim pogle-

8. Poslabšanje stabilizacije vsled
 - a) daljšega čakanja na stabilizacijo;
 - b) neimenovanja, oziroma stabiliziranja višjih strokovnikov in s tem, da se pomožnih delavcev sedaj sploh ne stabilizira več, ali pa se posamezne kategorije stabilizira ne kot strokovnike, temveč kot strokovne pomočnike.
9. Poslabšanje potom zmanjšanja števila delavcev, vsled česar se stalne delavce napravi nestalnim.
10. Degradiranje zaviračev v delavce pri vožni službi, vsled česar se poslabša normiranje ter zabranjuje imenovanje definitivnim uslužbencem.
11. Delna poslabšanja v akordu.
12. Uvedba akorda pri severni železnici.
13. Uvedba premijskega sistema v skladiščih.
14. Odvzete prostega sobotnega popoldne v kurilniških obratnih delavnicah.
15. Neplačanje točne doklade (Stromzulage) delavcem v turnusu.
16. Poslabšanje delovnega reda v kurilniški službi.
17. Nepodelitev odplačevanja novovstopivšim v delavnicah severne železnice.

Za definitivno osobje:

1. Znižanje velikega števila normiranih mest v vseh ravnateljskih okrajih.
2. Vsled poslabšanja normiranja nastalo neimenovanje vlakovodij, ki odgovarjajo vsem predpisanim pogojem, nadsprevodnikom, zlasti na novo podržavljenih železnicah.
3. Neravnanje po uvrstitelnih načelih pri severni železnici in severozapadni železnici glede na imenovanje slug poduradnikom in zaradi uvrstitve v smislu točke 1., odstavek 3, uvrstitelnih načel uradnikom imenovanih postajnih vodij, telegrafistov in poddelovodij bivše cesar Ferdinande severne železnice v uradniški status II b.
4. Neimenovanje delavcev, ki že po več let opravljajo službo na mestih slug, pomožnim slugam in neimenovanje pomožnih slug definitivnim uslužbencem.
- Od decembra 1913 je za vse delavce in uslužbence, ki pričakujejo nastavljenje, določeno, da morajo biti najmanj šest let v provizijskem skladu, predno se jih more nastaviti.
5. Kršenje pravice celokupnega osobja c. kr. državnih železnic, ki so jim zajamčene po § 40. službenega reda glede na trajno uporabo in neprikrajšanje stalnih prejemkov.
6. Odredba začasne vpokojitve pri severni železnici zaradi nadštevilnosti.

dom svojo družino, ki pridržuje sopo, potem naglo pomakne vilice proti svoji ženi.

»Tu imaš!«

»Le pojej!« pravi potihoma žena in se ozre po strani na otroke.

»Tu imaš!« ponovi mož zdaj že osorno. Žena previdno prime meso z roko in se bliža otrokom.

»Sama ga pojej!« zareži nanjo Mohuk. Pa glavci že dobe meso, kedar dorastejo.«

In žena golta grizljaj in pri tem neprenehoma pogleduje otroke, ki se z lahnim zdihljajem zopet potisnejo nazaj. In medtem ko mati trudoma spravlja grizljaj po grlu, jih nje pogled hrani: skoro čutijo, kako draga mati deli v mislih košček mesa, seveda tega ne more storiti, kajti oče ne dovoli.

»Ena — dve, bodi noč!« zapove Šandor Mohuk in majhna soba se nenadno predruhači. Slamnice preplavijo tla poleg stene, umazane vajšnice lete po zraku, čevlji padejo z ropotom na tla in komaj je glava družine sama legla v posteli, tudi že ni nobene žive duše razen žene na nogah.

»Rjavec me je danes zopet zelo razjezil,« reče, zdaj že nekoliko mirnejši, Šandor Mohuk, »toda ne bom več dolgo trpel; tudi židu sem že dejal: ali gre rjavec ali jaz. No, in jaz ne pojdem. Ako bi bil višji inženir mož na svojem mestu, bi bil že davno pasadil pijanega tatu pred vrata. Toda zaman, tudi ta je tako neroden človek kakor vsak Žid!«

7. Izvedeno in nameravano poslabšanje službenih turnusov za premikalno, čuvajsko, vozovno nadzorno, vlakospremnostno in strojno osobje.

Železniški strežaji so dobili vkljub naraslemu vlakovnemu prometu 18/9urno službo namesto 16/16urne. To se utemeljuje z uvedbo prožnih obhodnikov. Ker železniškim strežajem ni več treba obhajati proge, tako pravijo, da je služba lažja in vsled tega morejo prenašati 18/9urni turnus. Železniškim strežajem pa se je namesto obhajanja proge dodelilo druga dela, tako da železniški strežaj sicer nima več službe. Na mnogih progah se je molče pripustilo, da železniški strežaji niso obhajali proge, ker so bili z delom preobloženi. Ponekod se jim prikrajša 36urni odmor, ki jim pritiče enkrat v mesecu.

Železniško ministrstvo je pred kratkim z nekim nasilnim odlokom zastopalo nasprotno stališče. Naš bratski »Eisenbahner«, ki je hotel označiti to nasilstvo, je bil zaplenjen.

8. Zmanjšanje števila mož v partijah premikalnega osobja.

9. Znižanje že itak pičlih prejemkov premikalnih strojevodij z uvedbo premikalnih premij in pri premikalnem in skladiščnem osobju z uvedbo premijskega sistema.

10. Neimenovanje slug, ki opravljajo službo na višjih mestih, zlasti na poduradniških, v višjo službeno kategorijo, oziroma poduradnikom.

11. Neizpolnitev imenovanja strojevodjem na podlagi odloka.

12. Neizpolnitev privolila, po katerem se podeljuje odmorne dopuste brez ozira na nadomestovalne stroške in brez poslabšanja turnusov.

13. Pri vseh v državnoželezniškem obratu se nahajajočih lokalnih železnicah nameravano poslabšanje, vsled katerega je pri vožni službi izključena uporaba poduradnikov, uporabo definitivnih uslužbencev pa se omejuje, turnuse poslabša in osobju odjemlje službe proste dni. Vrhutega se namerava znatno znižati število osobja.

Zbrani delegatje ponovno in odločno zahtevajo takojšnjo in popolno odpravo poslabšanj. Nalagajo centralnemu vodstvu, da ponovno izvrši korake, ki se mu zde pripravi za doseg tega cilja. Prosiyo zlasti socialno demokratično frakcijo v parlamentu, da tudi nadalje v odločnem in neumornem boju proti brezvestni državno železniški upravi brani pravice železničarjev. Posebno vrednost polagajo zbrani delegatje na nadaljnje vztrajno sodelovanje socialno demokratičnega delavskega časopisja, ki edino poleg strokovnega s. d. časopisja smoterno in resno vodi boj za vzdrževanje pridobljenih pravic za železničarje.

Napram temu pa se obvežejo zbrani delegatje, da bodo z vsemi močmi delovali za izgradbo socialno demokratične organizacije in zlasti poleg strokovnega časopisja za razširjanje socialno demokratičnega delavskega časopisja v železničarskih krogih. Tozadevno predlaga delegacijski zbor prireditve nabornega tedna samo za železničarje, katerega namen bi bil na Dunaju za pridobitev naročnikov za »Arbeiterzeitung«, drugod pa za pridobitev naročnikov za s. d. delavske liste, ki prihajajo v poštev. Vrhutega se ima tem potom pridobivati člane za strokovno in politično organizacijo.

Zbrani delegatje ugotavljajo, da je velika masa železničarjev, ki niso organizirani, ali pa pripadajo nasprotniškim meščanskim in žoltim organizacijam ter s tem podpirajo naše sovražnike, mnogo kriva na teh poslabšanjih. Oni so, ki dajo vladi in podjetnikom možnost, da uživajo sadove železničarske nesloge in na tej gradijo svoje načrte in jih uničujejo. V spoznanju tega dejstva pozivljajo zbrani delegatje vse zavedne železničarje, da nemoteno nadaljujejo boj proti vsem sovražnikom zboljšanja železničarjem, dokler se tudi teh nakan državne samovoljnosti in brezpravnosti s popolnim uspehom ne odbije.

Moramo priti tudi do tega, da postopamo z našimi zahtevami tako, da posežemo po nekaterih najvažnejših in jih potem tako dolgo zastopamo, dokler niso dosežene.

Moramo pa tudi računati s taktiko raznih naših nasprotnikov. Pri vsaki priliki nas zahrbtno napadajo in je torej potrebno političnim dogodkom posvečati primerno pozornost ter podpirati

socialno demokratično časopisje in stranko. Le z združenim delovanjem vseh v poštev prihajajočih činiteljev bo mogoče zagotoviti nadaljnje uspehe.

Resolucija centrale je bila soglasno sprejeta. Sprejelo se je potem še več predlogov in mnogo se jih je odkazalo centrali.

Pri VI. točki je prišla na razpravo še cela vrsta predlogov, ki se tičejo notranjih zadev organizacije.

S klicem »Živela internacionala« in pevanjem »Pesmi dela« je bilo zaključeno važno zborovanje.

Ob tej priliki se je vršila cela vrsta raznih konferenc.

Pred zborovanjem in v presledkih je bil sestanek zaupnikov raznih kategorij.

Vlakospremljevalci južne železnice so imeli 20. maja t. l. konferenco, ki je trajala en dan. Na tej so se pogovorili o izvedenih poslabšanjih. Z zadovoljstvom je bilo sprejeto poročilo s. Weigla, da je južna železnica pripravljena s 1. junijem odpraviti vsa izvedena poslabšanja za vlakospremljevalce.

Dne 22. in 23. so imeli razgovor vlakospremljevalci vseh železnic, na katerem so se bavili z razširjenjem in utrditvijo zaupniškega sistema.

Čuvaji so imeli 22. zjutraj svoj sestanek, kjer je s. Sommerfeld poročal o zadnji seji centralne personalne komisije. Razpravljalo se je tudi o taktičnih vprašanjih za nadaljnje postopanje.

Tudi premikalno osobje vseh železnic je imelo svoje posvetovanje, kjer se je razpravljalo o najvažnejših zahtevah in temu primerno sklepalo.

Tudi razne druge skupine so imele posebna posvetovanja, na katerih se je opravilo mnogo važnega dela.

Deveti strankin zbor.

Dne 28. in 29. junija t. l. se je vršil v Ljubljani 9. redni zbor jugoslovanske socialno demokratične stranke, ki je izredne važnosti za nadaljnji nje razvoj.

V imenu izvrševalnega odbora je s. M. Čobal otvoril zbor ter se v svojem nagovoru spominjal umrlih sodrugov dr. Antona Dermote, ki je pred kratkim bil še med nami, potem Avgusta Bebla in Franca Schuhmeierja, ki je padel pod morilčevo roko. Potem je nadaljeval:

Zborujemo v politično važnem času. Ravno letos je 30 let, odkar je naša vlada pod Taaffejevim vodstvom preganjala socialno demokratično stranko v Avstriji in tudi Ljubljani ni prizanesla, saj je bil v onem času obsojen rajni sodrug Železnikar zaradi malenkostnega pregreška pred celovško poroto na 10letno ječo. Res je, da so se od onega časa izpremenile razmere v Avstriji, a sovražstvo proti socialni demokraciji je prav tako močno kakor takrat.

Zbrali smo se na dvadnevno zborovanje, da pregledamo storjeno delo in da poiščemo direktive za bodoče delovanje. Postati moramo krepkejši, ker se je razredni boj še poostрил. Spominjam Vas le na pravdoreke raznih porot in razumeli boste, da je treba zastaviti vse sile v pomnožitev naših vrst.

V predsedstvo strankinega zbora so bili izvoljeni sodrugi: Anton Kristan, Ignacij Sitter, France Milost, predsednikom, Milan Jaklič in Štebijeja, zapisnikarja.

Določilo se je sledeči dnevni red: 1. Poročila strankinega tajništva, blagajnika in uprave »Zarje«; 2. organizacija; 3. tisk; 4. socialna demokracija in občina; 5. zadružništvo.

Za tem se je izvolilo komisije in sicer: za pregledovanje mandatov, za redakcijo predlogov, za rešitev dalmatinske zadeve in volilno komisijo.

S. Winarsky, zastopnik avstrijske nemške soc. dem. stranke, pozdravlja zbor in na kratko opiše položaj v naši državi in gospodarstvo § 14. Nadalje pravi:

Mednarodni proletarijat pozna samo eno vojno, vojno proti kapitalizmu. Organizirati to vojno, je

naša naloga, vzdramiti mase in jih mobilizirati. Temu cilju služi tudi Vaš kongres, Vaš boj je tudi naš boj, Vaši uspehi so tudi naši uspehi. V tem smislu pozdravljam Vaš zbor in želim mnogo uspeha Vašim razpravam. Živela mednarodna, revolucionarna socialna demokracija! (Viharno odobravanje.)

V imenu italijanske soc. dem. stranke pozdravlja zbor s. Laurencich iz Trsta, ki opisuje zlasti šovinistično gonjo nacionalnih strank.

S. Juraj Demetrovič pozdravlja zbor v imenu soc. dem. stranke v Hrvaški in Slavoniji ter pravi:

Interesirani smo na Vašem gibanju nele kot člani mednarodne proletarske družine, ampak tudi zato, ker imamo z Vami enake težave in ker Vaše krize prihajajo tudi k nam. Doslej sicer ni še pri nas tako krepak klerikalizem in nacionalizem kakor pri Vas. Želim, da odbija Vaša stranka te napade reakcije, ker s tem pomaga tudi nam pri samoobrambi zoper klerikalno in nacionalistično infekcijo, ki prihaja od Vas k nam.

Po pozdravih podasta poročilo tajnik stranke soodr. Mlinar in blagajnik soodrug Lehpamer. Za kontrolo poročila soodrug Sitter in izjavlja, da so vsi računi in vse knjige blagajnika v najlepšem redu. Predlaga absolutorij. — Sprejeto.

Na popoldanskem zasedanju je soodr. Bartl podal poročilo za upravo »Zarje«, soodrug Kocmur pa v imenu kontrole.

O točki **organizacija** je poročal s. Čobal, ki je zlasti poudarjal potrebo smotrnega dela pri lokalnih organizacijah, ki je prvi pogoj za krepko organizacijo. Potem se obširno bavi z novim organizacijskim pravilnikom, ki ga je predložila tržaška deželna organizacija.

S. Petijan je kot soporočevalec o tej točki obširno in stvarno utemeljil novi pravilnik, zlasti pa potrebo premestitve izvrševalnega odbora, torej vodstva stranke, v Trst, s čemer bi se ojačilo in razširilo naše gibanje.

Sodr. Čobal predlaga konec zborovanja, da lahko zborujejo komisije. — Sprejeto.

Predsednik soodr. A. Kristan naznanja, da nadaljuje zbor debato o organizaciji v ponedeljek ob osmih zjutraj. Nato izvaja sledeče:

Pravkar je došla vest, da se je izvršil v Sarajevu atentat na prestolonaslednika in njegovo soprogo. Kot socialni demokratje obsojamo vsako nasilje in zato obsojamo tudi ta atentat.

S tem je bilo zaključeno zborovanje prvega dne.

Drugi dan strankinega zborovanja je predsednik soodrug Anton Kristan naznanil prihod zastopnika češko-slovenske soc. dem. stranke dr. Soukupa.

S. dr. Soukup je pozdravil zbor ter z ognjevitimi besedami opisal sedanji položaj ter podarja:

Poleg češko-nemškega problema imamo v Avstriji še večji problem, to je jugoslovanski problem. Nad vso Evropo visi nerešeno jugoslovansko vprašanje. Jugoslovani so razdeljeni v tri državi na štiri dele. A tudi za Jugoslovane se približuje zgodovinski moment, ki kategorično zahteva rešitev njih življenjskih vprašanj. (Burno odobravanje.)

Nato se je nadaljevala debata o točki »organizacija«. Bila je z ozirom na važnost te točke zelo živahna. Žal, da ne moremo priobčiti najvažnejših izjav raznih soodrugov, ker nam omejen prostor tega ne dopušča.

Po razpravah o tisku se je zaradi pičlo odmerjenega časa moralo opustiti točki »Socialna demokracija in občina« ter »Zadružništvo«, ter se je nato prešlo k »Raznoterostim«. Tudi pri tej točki se je podalo marsikako važno poročilo.

Nato je izvajal predsednik zbora soodrug Anton Kristan: Dovršili smo naše delo in zahvaljujem se vsem delegatom za vnetost, s katero so sodelovali. Važne sklepe nam je prinesel strankin zbor. Ali sklepi ne smejo ostati sklepi. Na delo, da spravimo zadnjega delavca v naše organizacije, na delo za razširitev našega tiska. Na delo pojdimo z zavestjo, da je rešitev proletariata le v socialni demokraciji. Vse za socializem! Živela mednarodna socialna demokracija. (Viharno, dolgotrajno odobravanje.)

Ob pol petih popoldne je sklenil zbor svoje delo.

Sklepi in resolucije strankinega zbora.

Sedež izvrševalnega odbora.

Z večino glasov sprejme strankin zbor predlog tržaškega političnega odbora, da se premesti sedež izvrševalnega odbora v Trst.

Člani novega izvrševalnega odbora.

Soglasno sprejme strankin zbor predlog volilne komisije, ki predlaga v ožji izvrševalni odbor sodruge:

Kopača Josipa, Regenta Ivana, Mihevca Ignacija, Kermolja Vinka, Petejana Josipa;

v širji izvrševalni odbor pa:

za Trst — Bahuna Andreja;

za Goriško — dr. Tumo Henrika;

za Istro — Dozeta Milana;

za Dalmacijo stavi šele pozneje predlog izvrševalnemu odboru dalmatinska deželna konferenca;

za Kranjsko — Čobala Melhijora in Kristana Antona;

za Štajersko — Sitterja Ignacija;

za Koroško — Waischa Franca;

v kontrolo pa:

Gasparija Avgusta, Jernejčiča Antona in Milosta Franca.

Organizacijski pravilnik jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Strankin zbor sprejme soglasno predlog soodruge Petejana, izpopolnjenim po predlogu soodruge dr. Ferfolje:

Ožji izvrševalni odbor se pooblašča, da sklene organizacijski pravilnik upoštevajoč želje deželnih organizacij, ki jih morajo le te v teku treh mesecev sporočiti izvrševalnemu odboru. (Pravilnik je objavljen v »Zarji« od 17. junija.)

Strankin zbor sprejme soglasno predlog soodr. Čobala in Ferfolje k točki »Tisk«:

Oficijelno glasilo stranke je na sedežu izvrševalnega odbora. Izvrševalni odbor se pooblašča, da uredi vse zadeve glede »Zarje« sporazumno z založbo »Zarje«.

Strankin zbor sprejme soglasno predlog soodruge Antona Kristana:

Jugoslovanska socialno demokratična stranka se udeleži po 6 delegatih mednarodnega socialističnega kongresa na Dunaju. Trije delegatje so zastopniki političnih organizacij, trije delegatje pa zastopniki strok. org. Izvrševalni odbor naj izvrši v najkrajšem času vse potrebno v tej zadevi.

Strankin zbor sprejme soglasno predlog izvrševalnega odbora k točki »Organizacija in taktika«.

Deveti redni strankin zbor Jugoslovanske soc. dem. stranke konstatira potrebo pomnožene socialistične agitacije med jugoslovanskim proletariatom v Avstriji. Stališče strankinim organizacijam in njihovi taktiki je v splošnem dano po njenem programu. Razredno stališče stranke zahteva v vseh načelnih vprašanjih popolnoma samostojen nastop, ne glede na to, če bi izvirala iz tega navidez trenutna škoda, zlasti pa je odklanjati skupne nastope z meščanskimi strankami, ki bi navidezno ali trenutno krajevno sicer koristili, celokupno proletarsko gibanje pa ovirali v njegovi akcijski zmožnosti in mu prizadejali moralno ali drugačno četudi le trenutno škodo. To velja ne le za krajevno omejene organizacije, temveč tudi za vse socialno demokratične organizacije v enem in istem kraju. Vse na temelju soc. dem. programa ustanovljene organizacije zasledujejo enak končni smoter, vsled česar so v bistvu vse enako važne. Agitacija za povečanje organizacij in njih poglobitev odgovarja dejanskim potrebam, bodi smotrena in ne posežaj v interesne sfere drugih organizacij, četudi bi iz tega izvirala za dotično organizacijo večji uspeh. Ob priredbah splošne važnosti ali načelnega pomena se zahteva informiranje in sodelovanje vseh poklicanih in odgovornih strankinih činiteljev, pri čemer pa ne odločaj princip majorizacije, temveč

edinole smotrenost v socialističnem smislu. Tendence bodi poenostavljenje administracije, delitev dela, centralizacija izobraževalnih sredstev itd., ter informiranje nadrejenih organizacij. Le v skrajnem slučaju se voli manjše zlo, če ni drugega izhoda.

Glede mladinske organizacije sprejme strankin zbor soglasno sledečo resolucijo:

1. Deveti strankin zbor jugoslovanske socialno demokratične stranke prizna potrebo ustanovitve mladinskih organizacij jugoslovanske mladine po vseh jugoslovanskih krajih, kjer je le mogoče in priporoča jugoslovanskim mladinskim organizacijam skupno ime: Jugoslovanska socialistična mladina.

2. Obenem priporoča jugoslovanski socialistični mladini, da skliče — kadar bo za to čas — konferenco delegatov vseh mladinskih organizacij, ki določi smer organizacije in taktike »Jug. soc. mlad.«

3. Socialističnim političnim organizacijam se priporoča, naj podpirajo ustanavljanje organizacij »Jug. soc. mlad.« pri vsaki priliki.

4. V strankinem glasilu se uvede posebna rubrika »Jug. soc. mlad.«

5. Določitev članskih prispevkov izvrši »Jug. soc. mlad.« sama.

6. Člane »Jug. soc. mlad.« se poziva, da po prekoračenem 21. letu, oziroma ko postanejo pomočniki, pristopijo k jugoslovanski socialno demokratični stranki kot politični stranki.

Resolucija soodruge Tume k predmetu Socialna demokracija in občina:

1. Socialno demokratična stranka je bistveno komunistična, to je, vidi socialni cilj v uvedbi polne avtonomije ljudstva potom občin. Le po polni občinski avtonomiji je mogoče izvesti kulturne in gospodarske in socialne težnje socializma.

2. Socialno demokratična stranka mora po drugi strani upoštevati, da je po naravnem kulturnem položaju večina občin kmečkega prebivalstva, ki so po gospodarskem razmerju in vzgoji konservativni in katero v doglednem času ne bo mogoče pridobiti za izrevolucioniranje družbe, kar bi pomenila avtonomna komunistična uprava.

3. Bližnji praktični cilj socialne demokracije mora torej ostati pridobitev politične moči v državi, potom katere bo šele mogoče urediti ves gospodarski in socialni sestav komunistično.

4. Socialna demokracija, vzdržujoč svoje temeljno stremljenje, mora torej posvetiti svoje moči, da proletarijat prouči ves kompleks gospodarskih socialnih vprašanj, glede katerih že sedaj odločuje občine ter se mora že sedaj potegniti, da socialno demokratična stranka, kjer mogoče, pridobi polno zastopstvo.

5. Glede na veliki kompleks občinske politične gospodarske in socialne uprave, ki je najtesnejše vezana z obstoječim kapitalističnim zistomom in obstoječimi političnimi strankami, pa mora stranka posebno na Slovenskem, kjer je le malo občin, v katerih proletarijat pride v doglednem času do veljave, nastopiti previndo in le tam, kjer ima po vplivu industrialnega delavstva upanje, da si pribori zastopstvo svojih pristašev in pod strogimi načeli socialno demokratične stranke. Kjer pa prihaja v poštev le moment taktike, t. j. da pristaši socialno demokratične stranke ne morejo pridobiti z lastno močjo zastopstva v občini, marveč morajo podpirati in vzdrževati le gospodarsko in politično opozicijo, pa smejo posamezne krajevne skupine socialno demokratične stranke nastopiti le sporazumno z izvrševalnimi odbori deželne organizacije.

Komisija za poravnavo spora v deželni politični organizaciji jugoslovanske socialno demokratične stranke v Dalmaciji je po zaslišanju ene in druge sporne struje iz Dalmacije, prišla do sledečih zaključkov:

Na temelju dokazov smatra za dognano, da je Jerko Dorbič za čas svojega delovanja v stranki oškodoval strokovne organizacije in s tem škodoval tudi politični organizaciji socialno demokratične stranke.

Komisija predlaga:

1. Strankin zbor jugoslovanske socialno demokratske stranke izključuje Jerka Dorbiča iz stranke in mu zabranjuje vsako delovanje v njej.

2. Vsi sodrugi, ki so bili izključeni od političnega odbora v Dalmaciji iz stranke zaradi afera Dorbiča in za katere ni dokazano, da so s svojim delovanjem škodovali stranki, se morajo sprejeti zopet v stranko.

3. Zbor poziva sodruge iz Dalmacije, da izpolnjujejo sklepe zbora, opuste medsebojni spor in da složno delajo v interesu zatiranega proletariata.

Klerikalizem in socializem.

Klerikalizem je znal od nekdanj računati z gospodarskimi, političnimi in socialnimi razmerami in se jim je zmerom prilagajal. Na korist vladajočih življenj seveda! Zatiranim in tlačnim je cerkev oznanjevala »dolžnost«, da potrpežljivo prenašajo svojo usodo in da se ne upirajo zoper »božji red«. In za tolažbo jim je obetala bogato plačilo za vse gorje in za vso bedo onkraj groba.

Stališče prvotnega krščanstva, »svetih očetov«, ki so v prvih stoletjih oznanjali Kristov nauk, njih stališče do socialnega vprašanja je bilo povsem drugačno nego poznejše čase. Prav močno je dišalo po komunizmu. Stremenje po lastnini in po posesti je tiste čase veljalo za pregrešno.

Če bi bila cerkev državo in družbo prekvalila s tem naukom, bi bil gospodarski, socialen in političen razvoj nemogoč. Ampak zakoni razvoja so bili močnejši kakor besede cerkvenih očetov in cerkev jih je uvaževala: priznala je zasebno lastnino in označila razloček med bogatinom in siromakom in razredno gospodstvo za »nedotakljivo« ustanovo po »božji volji«. V resnici: cerkev je bila razvoju pogostoma za napoto; upirala se je velikim gospodarskim, socialnim in političnim preobratom, če je bila v strahu za svojo moč in veljavo. Ampak ko so se ti preobrati vsled zgodovinske nujnosti zgodili, ko se je zrušil fevdalizem, suženjstvo in tlačanstvo, ko se je podrl absolutizem in razpadel pod udarci kapitalističnega gospodarstva stari obrtni red — se je cerkev lepo vdala in vse to »vzela v svojo zaščito«. Vlado vsakega razreda je navsezadnje pripoznala in jo branila pred »prekucuhi«. Vselej se je pobotala z vladajočimi razredi in oblastmi zoper interese tlačnih in preganjanj. In tako je postala tudi patrona kapitalizma in na socialno vprašanje naših dni gleda čisto s kapitalističnega stališča. Katoliški cerkvi ne gre niti pičica zasluge, da se je rodilo delavsko gibanje, da so nastale samostojne delavske stranke, ki se v interesu proletariata vojskujejo zoper kapitalistični gospodarski, državni in pravni red.

Izza prvih začetkov delavskega gibanja je bilo v klerikalnem taboru vedno nekaj socialnih politikov, ki so spoznali potrebo boja zoper kapitalizem. Tako n. pr. od Lasalla k socialni politiki spreobrnjeni mogunški škof Ketteler.

Sicer se ni odrekel dogmi, da »mora« biti na svetu mnogo siromakov in malo bogatinov, da bo delavska usoda na vse večne čase siromašno življenje, vzlic temu je delavce naravnost pozival na boj zoper »brezbožni kapitalizem«, ki »spravlja gmotno življenje delavcev v nevarnost in izpreminja Evropo v suženjsko tržišče«. Opravičen in zdrav, je dejal škof, je ta boj, in potrebna je zategadelj organizacija in koalicija delavcev, potrebno je sredstvo stavke.

Klerikalizem pa se je izbral drugačno nazarje. Mnogo drugih katoliških pisateljev se je trudilo, da spreobrnejo klerikalizem k poštenjšemu stališču v delavskem vprašanju. Odlični zastopnik te struje je baron Vogelsang, na katerega so se v svojih boljših časih kaj radi sklicevali tudi naši klerikalci. Pri Vogelsangu srečavamo vzlic vsemu plahemu polovičarstvu mnogo zdrave misli. Tako piše:

»Kapitalistični red je delo človeškega greha in človeške slabosti; zadira se v prirodne in razodele božje postave. Takoimenovani red je, če ga natanko pogledaš, pravzaprav nered, anarhi-

zem denarne mošnje, nevarnejši od revolucionarnega anarhizma, ki dela v svoji nerodnosti z dinamitom in zavratnimi umori, dočim dela liberalno-kapitalistični anarhizem mnogo izdatneje z menico, hipoteko, z razdiranjem vsake organizacije.

Človeštvo je postalo plen mamonizma; zaradi čistega dobička so velike ljudske plasti, celi narodi izročeni telesni in moralni pogubi; zavoljo svetovnega gospodarstva, zavoljo konkurence na svetovnem trgu se pustoši dežela in se pustošijo ljudje. To svetovno gospodarstvo s svojim gospodarjem, svetovnim papirjem, spominja na tisto mesto Janezovega Razodetja, ki govori o živali, katere podoba mora oboževati vsak, komur je drago lastno življenje. Vsi, veliki in majhni, bogatini in siromaki, svobodni ljudje in sužnji, vsi so zaznamovani na rokah ali na čelu, nihče ne more ne kupovati in ne prodajati, če ni zaznamovan z imenom živali. Nam se zdi to nebrzdano stremenje po svetovnem gospodarstvu najresnejša nevarnost naše dobe, gospodarska, socialna in politična revolucija kakor nam ne grozi hujša ne od socialne demokracije in ne od anarhizma.

Socialni boj se suče kakor okrog svojega tečaja okolo vprašanja, ali naj bo produkcija anarhistična p urejena po moralnih, od države priznanih zakonih. Anarhisti imajo svojo skrajno levico in svojo skrajno desnico. prva se iz obupa nad zlorabo države bojuje z dinamitom, bodalom in zaroto zoper predstavnike zgodovinske države; druga se bojuje s kapitalom in mednarodnimi »obroči«... Manchesterstvo je anarhizem in nihilizem bogatinov in je na enaki moralni stopnji z anarhizmom in nihilizmom siromakov — le orožje obeh je različno... Anarhija je vojno stanje: vsi proti vsem — pa naj se bojuje ta boj z orožjem ali pa z brezobzirnimi gospodarskimi sredstvi. Zadnji smoter mančesterskega gospodarstva je popolno podjarmljenje človeškega dela po kapitalu, in deloma zavedno, deloma nezavedno se trudijo pristaši malopridnega nauka, da odstranijo vse ovire, ki se zoperstavljajo temu idealu.

Ampak po božji volji ni, da bi bilo delo neolčljivo spojeno s siromaštvom in brezupno bedo, z uničenjem rodbinskega življenja, z brezpravnostjo in s smrtjo na smetišču. Težke izkušnje, ki leže v teh razmerah, Bog ni natovoril delavcu k njegovemu težkemu in neveselemu vsakdanjemu delu. Narobe: malokatera grehota, ki jih delajo ljudje, stoji pod tako težko kaznijo večnega sodnika kakor zatiranje slabotnih, kakor utriganje pravičnega plačila.

Boj zoper kapitalistični »red«, t. j. boj z vsemi zakonitimi sredstvi, je naloga vsakega resničnega kristjana in nobena nesreča ne bi bila za človeštvo hujša, nego da bi mu pošla moč, da se najodločnejše zoperstavi temu neredu.

Znamenje kapitalistične tendence našega časa je neizmerno povzdigovanje štedljivosti, kakor da je vesoljno zdravilo za vse gospodarske bolečine človeštva in končna rešitev socialnega vprašanja, da se vlade, parlamenti in veda vsem neljubim pozivom po socialno-gospodarskih reformah izogibajo s cenanim in preprostim opominom: »Prišedite si kaj!« Da ta opomin ni drugega kakor krvavo norčevanje iz delavskega ljudstva, pritiranega na rob obupa vsled davkov, obresti, trgovskega oderuštva in skromnih mezd — kaj zato; da le čednostno zveni.

Nikoli se nam ni zdelo koristno, da bi oznanjali obubožanim delavcem odrekanje v prilog pohotne gospode, da bi le tej priznavali vse brote tega sveta, one pa tolažili s povračilom na onem svetu. Nič ni bolj nasprotnega strogi pravičnosti, ki jo treba krščanstvu.

V kateri katoliški državi najdeš udejstvovano dejansko vero, t. j. kot socialno in državno pravičnost utelešeno vero, vero oživljeno v družabnih napravah in zakonih? Nobene take države ne poznamo, kjer bi se uveljavilo prepričanje, da ima krščanska morala pravico do zahteve, da se v državnih napravah uresniči.

Skrajni čas bi bil, da se katoličani odrečejo hlapčevanju frazam o potrebah javnega prometa in o stališču družabnega življenja, da nič več kot doslej, preden pokleknejo pred najsvetejšim, trikrat padejo na kolena pred zlatim teletom in pred postavo mamonizma.

Zatiranci, ki so se vdali socialni demokraciji, imajo prav s svojo tožbo, da jim sedanje razmere ne nudijo človeškega življenja. Prav imajo s svojo zahtevo po organiziranju družbe, po harmoniziranju socialnih in političnih sil.

Socialni reformerji smo socialni demokraciji, t. j. njenim duševnim voditeljem, nemškimi in francoskimi, velike hvale dolžni. S svojimi silnimi, neodoljivimi udarci so razbili lažljivo zgradbo kapitalizma, in v resnici je bil to opomin katoličanom, da iz zakladnice svojih tradicij poiščejo gradivo za novo stavbo.

Socialna demokracija stremi po upostavitvi zakonov pravičnosti in s svojimi krepko zanikavajočimi življi je bistveno pripomogla, da je dovedla občutek družabne bolečine na bolno mesto.

Tako katoliški socialni politik baron Vogelsang. (Primerjaj s tem vso revščino klerikalnih pritlikavcev pri nas!) Ampak njegovi nauki so ostali brez vpliva na klerikalizem in na cerkev. Saj je vrhovni predstavnik katoliške cerkve, papež Leon XIII., v svoji »delavski okrožnici« izjavil, da je v »božjem redu« določena vlada kapitala nad delom, da obstoja med kapitalom in delom »prirodna harmonija po božji volji«, da naj delavci »zvesto služijo svojim gospodarjem« in da »naj se ne dajo hujskati zoper opravičeno posest«, da naj ne stavkajo itd.

To je kardinalna točka socialne politike, kakor jo je oznanila vsegavednost nezmisljivega poveljarja edino zveličavne cerkve. S tem je zapечатila ta cerkev svojo tesno zvezo z »brezbožnim« kapitalizmom in mamonizmom. — Kakor je v srednjem veku oznanjala sužnjem in tlačanom pokorščino, tako uči to »čednost« dandanes »svobodnim« delavcem. Da so kapitalisti vseh konfesij spoznali prilagoditev cerkve na kapitalizem in mogočno podporo, ki mu jo podeljuje, dokazuje živalno zanimanje, s katerim so spremljali evharistični kongres.

Ljudje, ki so odrinili zanj težke stotisočake, dobro vedo, zakaj so tako radodarni.

Atentat v Sarajevu.

Po nacionalni šovinistični gonji razgret mladenci je dne 28. junija v Sarajevu ustrelil prestolonaslednika nadvojvodo Franca Ferdinanda in njegovo soprogo Sofijo, vojvodinjo Hohenberško. Taka smrt ima vedno nekaj tragičnega v sebi in učinkuje močnejše kakor umiranje v postelji. Kadar zadene moža, ki mu je bilo namenjeno, da zasede danes ali jutri prestol velike države, je vtisk še povečan. Prav to pa je namen političnih atentatorjev, če so zdrave pameti; svoje napade smatrajo za politična dejanja velike važnosti in pričakujejo od njih velike posledice.

S temeljnimi nazori socialne demokracije nimajo napadi na posamezne osebe nič skupnega; tudi če si ta ali oni atentator domišlja, da služi kakšni socialni ideji, mora socialna demokracija odločno odklanjati vsako zvezo, ker je vsak naskok na človeško življenje naravnost nasproten njenim idejam. Niti na Ruskem ne odobrava stranka teroristične taktike, dasi je tam zatiranje vsega revolucionarnega tako brutalno nečloveško, da je tudi najskrajnejše razburjenje pod vtiskom uradnega barbarstva razumljivo.

Na vsak način pa so taki atentati nezmisljeni. Tako je tudi ta atentat pokazal vso nezmisel takega početja. Patriotična furija se je polastila razgretih možganov. Pobesnele tolpe napadajo nedolžne ljudi, ki nimajo z atentatorji nič skupnega. Uničujejo jim imetje in ogrožajo njih življenje. Niti dobrodelni zavodi niso varni pred izgredivi razgajajočih patriotov. Med pevanjem avstrijske himne razbijajo in se pretepajo. Ob tem pa ne pomislijo, da s svojim činom teptajo v blato to, kar bi jim kot patriotom moralo biti sveto. Čisto preračunjeno se poslužujejo himne, da bi nemoteno izvrševali svoje izgrede.

Atentat pa je raznim vojnim hujšakcem dal zopet povod za hujskanje proti Srbiji. Krčevito so se razni »kristjani« oprijeli prilike, ter hrupno zahtevali vojno. Tudi tu se drže gesla: »Namen posvečuje sredstva.« Pri tem pa so pozabili celo v vrat, z drugim pa vojvodinjo Hohenberg v trebuh. Avtomobil je hitel v konak. Tukaj sta bila

višji štabni zdravnik dr. Arnstein in polkovni zdravnik dr. Polazzo; pomagati pa nista mogla več. Nadvojvoda in vojvodkinja sta bila že mrtva. Trupli so prepeljali v Artstetten.

Oba sarajevska napadalca, ki ju je policija prijela, tajita, da bi imela kaj skrivcev. Časopisje, ki se hrani ponajveč s senzacijami, in se hoče radovednežem prikupiti s tem, da jim prinaša čimveč podrobnosti, napolnjuje cele strani z vestmi o atentatu. Ker pa v resnici ni skoraj nič drugega znano, kakor katastrofa in aretacija napadalcev, si že pomagajo s fantazijo. Zato je priporočljivo čitati take vesti s primerno previdnostjo, pa počakati, preden se verjamejo razne razdražljive vesti, zlasti obdolžitve celih strank in organizacij. Časniški papir prinaša tudi laži, in ob takih prilikah je izmišljotin več kakor čiste resnice. Tako n. pr. že razširjajo vesti o »velesrbski zaroti« in jo krasi z vsemi mogočimi in nemogočimi strahotami; pa se celo delajo, kakor da bi bili že davno vedeli vse. In modrijani ne pomislijo, da jih utegne pameten človek vprašati, zakaj niso prišli s svojim znanjem, preden se je zgodila nesreča, pa zvone po toči.

na svojo ljubljeno Albanijo, ker jim je obetala manj izgleda za krvavi ples, ki ga hočejo izzvati na vsak način.

Prestolonaslednik Franc Ferdinand, ki je padel s svojo soprogo v Sarajevu kot žrtev atentata, je prišel v Bosno pregledovat vojaške čete. Dne 24. t. m. je na bojni ladji »Viribus unitis« odpotoval iz Trsta v Dalmacijo in odtoč v Bosno. Čete 15. in 16. vojnega zbora so bile koncentrirane okrog Tarčina za velike manevre, ki so trajali v petek, soboto in nedeljo do 11. dopoldne. V nedeljo se je nadvojvoda, ki je stanoval v Ilidžah v hotelu »Bosna«, odpeljal v Sarajevo. Tukaj je bil dopoldne napovedan sprejem v mestni hiši. Na poti je padla proti njegovemu avtomobilu bomba. Počila pa je šele za njegovim avtomobilom; kosci so lahko ranili grofa Boos-Waldecka in podpolkovnika Merizzija, krilnega adjutanta deželnega šefa Potioreka, ter nekoliko gledalcev. Napadalec Čabrinović iz Trebinja je hotel skočiti v Miljacko, pa so ga prijeli. Nadvojvoda se je odpeljal na rotovž, po slavnostnem sprejemu pa je v avtomobilu krenil proti konaku, kjer je bilo prirejeno njegovo stanovanje. Na tej poti se je izvršil drugi atentat. Dijak osmega razreda gimnazije Gavrilo Princip iz Livna v okraju Grahovo je izza vogala dvakrat ustrelil z browningovo pištolo. Z enim strelom je zadel nadvojvodo

Dopisi.

Gospod Žvižaj, napnite ušesa! S proge med Celjem in Mariborom nam poročajo: Ni še dolgo, ko smo opomnili v »Zarji« gospoda Žvižaja, prožnega uravnavalca pri južni železnici, naj ne šikanira njemu podrejenih delavcev. Naše svarilo je bilo bob ob steno in zato se nam zdi potrebno, da nekoliko bolj trdo opomnimo tega nemško nacionalnega junaka na to, kar se spodobi in na to, kar ne gre. Nad delavci še vedno rjove kakor krtillec nad levi v menažeriji; grozi delavcem, ki naj bi mu bili pokorni kakor orientalskemu knezu sužnji. Da pristrižemo temu gospodu nekoliko peruti, ga opomnimo na nekatere stvari: Ali še ve, da je uporabljal letošnjo pomlad delavce, ki jih najema in plačuje južna železnica, za obdelovanje svojega vrta? (Če ima slab spomin, mu lahko navedemo prihodnji datum in imena.) Največja sramota je pa, da si pusti plačevati v gostilni jed in pijačo od ubogih delavcev in jim obljubuje zato svojo »protekcijo«. Delavec Anton Brilej je bil že tri mesece zaposlen na progi in Žvižaj ga je hvalil, da je priden, dokler je zanj plačeval pri Jungerju. Ker se je delavec naveličal te izredne časti, rediti gospoda Žvižaja, ga je Žvižaj denunciral, da je slab delavec, da ni sposoben za delo na železnici. Delavcu so seveda takoj odpovedali službo. Če gospod Žvižaj želi, mu lahko postrežemo še z nekaterimi stvarmi, ki ravno niso v povzdigo njegove slave. Ko smo ga zadnjič osvetili v »Zarji« in »Železničarju«, je grozil s tožbo. Nas bi pa le veselilo, če nastopi gospod Žvižaj pot k sodišču, bomo vsaj enkrat z vami temeljito obračunali.

Gruž (Dalmacija). Lepe cvetke podlosti duhte iz ust sprevednika Markoviča, ki mu zloben jezik ne dá miru. Z najnesramnejšimi psovskami, ki se jih sliši kvečjemu v šnopsarskih beznicah, zabavlja to človeče o naši organizaciji in nje funkcionarjih. Pri tem rabi ta Stojanov in Cippicov petoliznik izraze, ki jih tu že zaradi dostojnosti ne moremo navesti. Za njegovo podlo zabavljanje je pojasnilo — nikakor pa ne opravičba — tudi v tem, da je privešek farške kute. — Kaj vse si dovoljuje to nesramno človeče, že presega vse meje. Tako na primer je pred kratkim nahrulil enega naših sodrugov z najnesramnejšimi klafarskimi besedami. Ko je sodrug Kopač, ki je pred kratkim bil na agitacijskem potovanju v Dalmaciji, od tam odšel, se je Markovič izrazil: »No, sedaj pa boste obesili Stojana, Cippica in Markoviča.« Kaj neki si domišlja to človeče? Je pač tako neznačajna oseba, da ni vredno o njem govoriti. In v resnici se o njem niti govorilo ni! Svojo brezobraznost pa je stresal v pričo mnogih ljudi. Naš sodrug se ni hotel z njim pripraviti ter se je raje odstranil, ker je smatral pod svojo častjo, da bi se prerekal s takim človekom. Toda Markovič vedno lazi za njim ter psuje našo organizacijo. Ali bi res na vsak način rad šel za nekaj časa na ričet? To željo mu prav lahko izpolnimo, če ne bo brzdal svojega dolgega jezika. Svarimo Markoviča prav resno, naj neha s svojim zbadanjem in psovanjem, ker drugič mu ne bomo prav nič prizanašali ter mu bomo na kakršenkoli način pristrigili njegov strupen jezik.

Denunciant na delu. (Dopis iz Nabežine.) Pred mesecem je bil v Nabežini železničarski shod, kateremu je predsedoval sodrug Jan. Takoj po otvoritvi shoda je podal besedo sodr. Kopaču, ki je razložil pomen delavskih zaupnikov in je tudi omenil pri tem, kako je železniški zdravnik v Nabežini postopal z nekim delavcem in da bo imel še zaradi tega opraviti pri sodišču. Nato je odšel s. Kopač in s. Jan je prečital zahteve železničarjev s postaje Nabežina. Navzočim je dal te zahteve v podpis. Na shodu je bil tudi denunciant, ki je prežal na vsako besedo s. Jana. Z ozirom na izvajanja s. Kopača, je neki železničar menil, da se mu ne zdi verjetna, ker pozna zdravnika kot dobrega človeka. Sodrugi je še enkrat pojasnil to zadevo. Takoj drugi dan po shodu, že ob 8. zjutraj, je bil denunciant na delu pri zdravniku. Za njim je prišel še eden in oba sta natvezila zdravniku same laži. Da je organizacija že doslej plačala za dotičnega delavca tisoč kron, čeprav ni bil organiziran, da je predsednik podpise nabiral za premestitev zdravnika iz Nabežine. Seveda je zdravnik to tudi verjel in je takoj razobnal po Nabežini, kako ga »preganjajo« socialni demokratje. Predsednika organizacije je naznanil na ravnateljstvo v Trst, seveda po nedolžnem, ker se zdravnik ni poprej prepričal, če je kaj resnice na tem, ali ne. Gospodu zdravniku bi svetovali, naj raje drugič denunciantu pokaže vrata, bo veliko lepše in bolj zdravo, kakor ljudi dolžiti po nedolžnem. Denunciantu pa čestitamo, da si je izbral tako čedno opravilo.

Trst, prosta luka. Skladiščnim delavcem se hvala bogu prav dobro godi. Nič drugega jim ne primanjkuje kakor bič, da jih po hrbtu bije, drugo je že itak vse. Šikaniranje, psovanje z barabami, lenuhi in celo s ščavi je od strani skladiščnega mojstra v polnem teku. Ne zadostuje za delavce, ki garajo od 7. ure zjutraj in do 6. zvečer za borihih 3 K 50 vin., pa si misli ta nacionalna duša, da mora še povrh zmerjati. Ni treba še nadalje misliti gosp. mojstru Jarču, da bodo delavci dolgo trpeli take predrznosti. Mera je že dovolj polna in se zna pripetiti, da prekipi. Ker pa to ne bi za gosp. Jarča bilo nič prijetnega, mu svetujemo, da naj z delavci postopa bolj človeško in z vsemi enako. Toliko za sedaj!

Iz kurilniške ekspozitive na Jesenicah. Pred kratkim za delovodjo pri premogu imenovani Valentin Kolman je že pričel z delovanjem in sicer z denunciranjem. Mi ga za sedaj odločno pozivljamo, naj to nečedno delo takoj opusti, ker drugače smo primorani, se z njegovo osebo natančneje baviti in bi bili primorani navesti različne slučaje pijanosti, kar bi mu gotovo ne bilo všeč.

Gospodu strojnemu mojstru Mallyju pa priporočamo, da pri prihodnji denunciaciji Kolmana od-

ločno zavrne, ter mu pokaže vrata in od omenjenega delovodje denuncirane delavce ne kaznuje tako strogo, kakor v slučaju St.

Upamo, da bode to zadostovalo, če ne, pa povemo drugič kaj več, ker materijala imamo zadosti.

Domače vesti.

§ 14. Velika tolažba za avstrijske patriote je v teh dneh grof Stürgkh. Moč Stürgkhovega absolutizma ne omajajo ne bombe ne browningi in § 14. je prej ko slej garancija, da vztraja politično življenje v naši monarhiji, kljub vsem usodnim znakom, na kršitvi ustave. Uradna »Wiener Zeitung« prinaša dve odredbi po § 14. Prva odredba je polletni proračunski provizorij, ki pooblašča vlado, da pobira za čas od 1. julija do 31. decembra 1914 direktne davke in indirektne davščine in da iz teh dohodkov pokrije potrebne izdatke. Uradni komentar tej odredbi pravi, da se snide državni zbor v drugi polovici meseca julija. To je seveda le pesek v oči in grda laž. Če ima grof Stürgkh resnični namen sklicati državni zbor čez dva tedna, zakaj potrebuje potem kar polletni proračunski provizorij? Zadoščal bi mu enmesečen provizorij. Torej je polletni provizorij očiten dokaz, da Stürgkh noče državnega zbora, da noče še prenehati s svojim zločinskim kršenjem ustave in da prezira ošabno vse zahteve avstrijskega ljudstva. — Druga odredba po § 14 zadeva novelo k pokojninskemu povišanju privatnih nastavlencev, ki je bila sklenjena v državnem zboru, a katere gosposka zbornica še ni odobrila. Sicer pravijo avstrijske postave, da je treba za vsako zakonitev sklepov obeh zbornic. Ali kdo more zahtevati od absolutista Stürgkha, da izpolnjuje avstrijske postave? Enkrat dobi brco poslanska zbornica, drugič gosposka. Gosposke gosposki zborničarji so dobili torej sedaj zaušnico od Stürgkha. Novela stopi v veljavo sicer šele 1. oktobra in je torej vse besedičenje vladnega komentara k tej odredbi, da ni bilo mogoče več odlašati z zakonitvijo odredbe, le farbarija in nov dokaz, da državni zbor tudi še v jeseni ne pride do dela.

Vsi hujskači imajo te dni polno dela. Umor prestolonaslednika je zbudil v Avstriji vse sovražnike Srbije, ki kar očitno pozivljajo na vojno proti Srbiji, »da se maščujemo...« V hujskanju se zlasti odlikuje krščansko socialna »Reichsposta«, ki ne imenuje Srbe drugače kakor gadja in kačja zalega. V Zagrebu so pa na delu hrvaški klerikalci, ki uprizarjajo po ulicah ostudne protisrbske demonstracije in dejansko napadajo vsakogar, kdor ne tuli z njimi. V kavarni so napadli in ranili sodruga Jurija Demetroviča in njegovo soprogo slovensko pisateljico Zofko Kvedrovo ter sodruga Bornemisso. Ko so zahtevali napadeni varstvo policije, je ta res prišla, a ni storila drugega, kakor da je pripravila demonstrantom in napadalcem svobodno pot za odhod. Sodrugi so nato odšli iz kavarne. Ponoči pa je aretirala policija sodruga Bornemisso, najbrže zato, ker se ni pustil ubiti od demonstrantov, in o polnoči je prišla na dom sodruga Demetroviča, ki je moral iz postelje na policijo, kjer je bil obsojen na 25 K globe. Zakaj, tega ne ve ne on, ne policija. Tako podpira policija protisrbske demonstracije in vlija olje na ogenj. Po vsej Bosni in Hercegovini so bili velikanski krvavi izgredi proti Srbom. V Sarajevu so demonstrantje gospodarili prav po arnavtsko. Srbskim trgovcem so pometali na ceste vse blago, srbskim posestnikom so razdejali hiše, streljali so na Srbe in med tem »patriotičnim« delom so prepevali cesarsko pesem... Tudi na Dunaju so uprizorili krščansko socialni in nemško nacionalni dijaki demonprepevanjem cesarske pesmi protisrbske demonstracije, a jih je policija hitro razgnala. — V zdravilišču za jetične v Hörgasu pri Gradcu sta dva Srba, neki major in neki zdravnik. Ko je prišla vest o umoru, so nemški nacionalci demonstrirali pred zdraviliščem do polnoči in zahtevali, da odideta Srba takoj. — Prvi atentator, ki je vrgel bombo proti prestolonasledniku, Čabrinović, je po poklicu stavec. Zagrebška policija je v sredo zjutraj zato odredila hišno preiskavo v hiši tiskarskega društva. Potem je odšla policija na dom predsednika tiskarskega društva sodruga Lazare-

viča in mu odnesla cel sveženj njegove korespondence.

Vse je na prodaj — tudi obstrukcija! V četrtek 2. t. m. je bila pred praškim porotnim sodiščem obravnavana proti uredniku mladočeskega glasila »Narodni Listy« dr. Hellerju, ki ga je bil tožil dunajski urednik glasila narodnih socialcev Šimek zaradi razžaljenja časti. »Narodni Listy« so namreč pisali še pred odkritjem Švihove afere, da so hoteli prodati narodni socialci svojo obstrukcijo proti zakonu vojni tlaki leta 1912. za 350.000 K in da je posredoval pri tej kupčiji z vlado Šimek. Heller in Šimek sta se pred obravnavo poravnala, ker ni mogel dokazati Heller Šimeku, da je ta res posredoval pri oni kupčiji. V teku preiskave sta bila zaslišana kot priči tudi mladočeski državni poslanec dr. Kramar in ministrski predsednik grof Stürgkh. Izjavi teh dveh dokazujeta, da so narodni socialci res prodajali svojo obstrukcijo, a je niso mogli prodati. Kramar je izpovedal, da mu je v onem času, ko je bila v parlamentu razprava zakona o vojnih dajatvah, pravil nekdo, da hočejo narodni socialci proti primerni vsoti prodati svojo obstrukcijo. Govoril je o tej zadevi s Stürgkhom, ki mu je povedal, da je v tej zadevi interveniral dr. Šviha v ministrstvu, da je prosil Šviha za razgovor z ministrskim predsednikom, kar pa je ta odbil. Kramar je vprašal nato Stürgkha: »Ali jim boste kaj dali?« Stürgkh je dejal: »Tem šuftom ne dam prav nič!« Ministrski predsednik Stürgkh je izpovedal kot prič, da je presegala vsota, ki jo je zahteval Šviha za opustitev obstrukcije, 100.000 kron. Stürgkh izjavlja, da niso dobili narodni socialci od njega ničesar, ker se sploh ni hotel pogajati s Šviho o tej kupčiji. — In take zastopnike, ki jim je vse na prodaj, ima češko narodno socialno delavstvo v parlamentu!

Dva narodna junaka pred sodiščem. Sodrug Josip Kopač ima res smolo s svojimi nasprotniki. Vsak hip čujemo, da ga je ta ali oni narodnjakovič oklal, seveda iz zasede, lepo na varnem, med svojimi. In če Kopač pride na dnevni red, kakor to dela navadno, tedaj se mu očita strahopetnost. A če včasih, kadar je res potrebno, pokliče take poštenjakoviče na odgovornost pred sodišče, tedaj se mu pa pripeti, da se nima s kom boriti, ker so njegovi junaški nasprotniki zlezli pod klop.

Tako sta stala dne 7. t. m. dva taka junaka pred sodiščem, Anton Petrovič, uradnik južne železnice iz Nabrežine, pred komenskim, in neizogibni in slavni naš Johann Škerjanc pred tržaškim sodiščem. Prvi je očital Kopaču, da je »največji lump socialistov, kar da dokaže s Cavo domano«, a drugi pa, »da sta s Kristanom vred kradla in goljufala«. Pri razpravi sta oba zlezla pod klop. Prvi se ni hotel ničesar spominjati, češ, da je bil vinjen in če je kaj rekel črč Kopača, da tega ni mislil nanj osebno, marveč le kot politika, a drugi se je izgovarjal, da je le nedolžno ponavljal Mrakove besede, za koje ne prevzema nobene odgovornosti.

Za svojo nedolžnost je bil prvi kaznovan na 30 K globe ali 3 dni zavora in drugi na 20 K ali 2 dni zavora, oba tudi na plačilo pravnih stroškov.

Raznoterosti.

Politika atentatov v Avstriji. Graški »Arbeiterwille« prinaša seznam političnih atentatov v Avstriji od leta 1912. dalje. Seznam je tako zanimiv, da ga prinašamo tudi našim čitateljem. Uvodoma piše »Arbeiterwille«:

Poleg Rusije ne vlada v politiki nobene dežele sveta taka brutalna vnanja sila kakor v Avstro-Ogrski. V zadnjih letih smo skoraj dosegli Rusijo, kar je dokaz za višino vulkaničnih strasti, ki rujejo po avstrijsko-ogrskih deželah. Nekaj slik iz let 1912. in 1913. naj ilustrira to dejstvo, v kolikor gre za zgolj politične atentate.

7. junija 1912 strelja trikrat v ogrskem državnem zboru poslanec Kovacz od opozicijske stranke na predsednika Tiszo. (Kovacza oproste porotniki 17. decembra 1912.)

8. junija 1912 uprizori pravnik Jukić revolverski atentat proti kraljevemu komisarju na Hr-

vaškem Cuvaju. Cuvaj ni ranjen, smrtnozadeti je sekcijski šef Hervoič. Atentator ustrelil, preden ga aretirajo, redarja, ki ga zasleduje. (12. avgusta 1912 je Jukić obsojen na smrt, soobtoženci na 30 let težke ječe. Po obsodbi kličejo obtoženci: Živel jugoslovanstvo! Proč s tirani!)

31. oktobra 1912 strelja pravnik Planinšek na Cuvaju, ko ga opazi pri oknu banske palače v Zagrebu. Odda štiri strele, a ne zadene Cuvaja. Potem ustrelil sam sebe.

11. februarja 1913 ustrelil zavrtno krščansko socialni delavec Kunschak socialno demokratičnega poslanca Schuhmeierja na Dunaju na severozapadnem kolodvoru, ko se je vračal od shoda. Ustrelil ga »iz maščevnosti proti socialni demokraciji«, kakor prizna sam. 20. maja 1913 obsodijo porotniki soglasno Kunschaka zaradi zavrtnega umora na smrt. Schuhmeierjeva vdova prosi za zavrtnega morilca pomilostitev in sicer iz načelnega protesta proti smrtni kazni. Cesar pomilosti Kunschaka na 20letno ječo.

18. avgusta 1913 strelja dijak Dojčić na kraljevskega komisarja na Hrvaškem barona Skerleca in ga težko rani. (25. septembra 1913 obsodijo Dojčića na 16letno težko ječo.)

V Litomericah ustrelil 17krat predkaznovani stavkokaški agent Keiling organiziranega delavca — meščanski porotniki ga oproste umora...

V Gradcu strelja stavkokaz Matašič brez vsakega povoda na zaupnika stavkajočih krojačev Kosela. Kljub temu, da prizna, da je imel namen umoriti Kosela, ga oprosti iz političnega sovraštva sedem nacionalnih in krščansko socialnih porotnikov. Prej so pa odobraval nameravani umor na nekem meščanskem shodu in v nekem nacionalističnem listu.

To je le nekaj primerov iz zadnjih dveh let. Kažejo tudi, kako vlade izjemnih zakonov, večnih groženj z vojno in večnega oboroževanja vlade, ki kršijo ustavo, plovejo same zopet v blaznost nasilja in k odpravi vseh državnih in npravnstvenih zakonov.

Iz organizacije.

Funkcionarjem in zaupnikom krajevnih skupin!

V zadevi koledarjev.

Vkljub ponovnim opominom in dolžnosti končnega obračunavanja prejetih koledarjev takoj po prodaji, spodaj navedene osebe še niso storile svoje dolžnosti in se jih mora vsled sklepa delegacijskega zbora obelodaniti.

Ker je s koledarjem v zvezi tudi zavarovanje zoper nezgode na 200 K, lahko kupovalci koledarja izgube svoje pravice, če se ne odračuna denarja. Tu izrecno povdarjamo, da se izplača zavarovalnino samo tedaj, če je denar za prejete koledarje došel v centralno upravo.

Zaupnike prosimo, da sodelujejo pri iztirjanju zaostalih zneskov za koledarje.

Koledarjev do danes še niso plačali sledeči razprodajalci:

Iz leta 1911: Gustav Zebrack v Oderbergu K 50; Jernej Rataj na Pragerskem K 63; Ivan Amallietti na Pragerskem K 21-60; Franc Marich v Tridentu K 18.

Iz leta 1912: Anton Buryan v Rzeszovu K 90; Mihael Kurek v Jaroslavu K 45; Vacly Hysela v Budjejevicah K 120; Karol Suppanz v Trstu K 36; Karol Pomianek v Schönbrunn K 9-60; Nikolaj Iževski v Ostrovi K 9; Ivan Wozniak v Ostrovi K 18.

Iz leta 1913: Josip Zdunek v Suchi K 40; Polikarp Minlov v Chyrovu K 40; Mihael Hnatyrszín v Bolechovu K 20.

Iz leta 1914: Josip Lasovy v Haliczu K 20.

V zadevi novih sprejemov.

Glasom sklepa zadnjega delegacijskega zbora se sme od 1. julija 1914 naprej sprejemati novo pristopivše člane samo tako, da pristopijo obenem tudi k posmrtno odpravninskemu skladu. Od sedaj naprej je torej potrebno, da se v sprejemnicah (Aufnahmscheine) navede natančne rojstne podatke in poklic (posel). Vsled napačnih ali netočnih podatkov bi pri zahtevanju pravic utegnili nastati neljubi zapletljaji.

Frankiranje pisem.

Ker se množijo slučajji, da moramo plačevati kazensko poštnino za pisma, ki niso zadostno frankirana in znaša svota za kazensko poštnino okoli 1000 do 1200 kron na leto, prosimo nujno vse funkcionarje in člane, da prilepijo na pisma znamke v primernem znesku. Da se bodo vedeli člani in funkcionarji ravnati, navajamo, da vaga ola navadnega papirja za pisma (4 strani z ovitkom vred približno 20 gramov. Za tako pismo zadostuje znamka za 10 vinarjev. Vsa nadaljnja priloga že presega težo 20 gramov. Vsled tega je na taka pisma prilepiti znamko za 20 vinarjev.

Opozarjamo torej sodruge, naj se po tem ravna, da ne bo treba ogromne svote brez vsake potrebe dajati fiskusu, namesto da se jih vporabi v korist agitacije.

Če se ne bo po tem ravnalo, bomo primorani odklanjati vsak dopis, na katerega je naložena globa. Globa znaša vselej podvojen znesek poštnine. Najbolje je, če se da zvagati vsako pismo, v katerem je več nego ena pola papirja, predno se ga odda. Vsi natančnejši podatki o frankiranju poštnih pošiljatev so v »Žepnem koledarju«. Kdor torej ne mara, da se njegova zadeva radi nezadostnega frankiranja zavleče, ali pa celo izgubi, naj vpošteva našo željo.

Slike železničarskega doma.

Uprava organizacije namerava napraviti slike železničarskega doma v velikosti 55 X 45 cm. Fotografije so zelo lepe in so kras vsakega društvenega lokala. Spupine, ki želijo lepo sliko kot trajen spomin, naj se čimprej nanjo naroče. Če bi dospelo večje število naročil, bi prišel izvod na 7 kron s poštnino in zavojem vred. Znesek se mora vnaprej poslati centrali.

Nakup knjig.

Ob tej priliki naznanjamo, da je centrala kupila veliko število izvodov knjige Adolfa Brauna: »Die Gewerkschaft, ihre Entwicklung und Kämpfe« ter oddaje izvod po K 4-40 poštnine prosto. Knjiga naj bi ne manjkala v nobeni knjižnici. Znesek naj se pošlje naprej na upravništvo »Eisenbahnerja, Dunaj V./1., Bräuhausegasse 84.

Posmrtno odpravninski sklad.

Od 8. maja do 6. junija 1914 se je izplačalo podpore za sledeče smrtne slučaje:

93. Dermattia Jakob, Inomost I.	200 K
94. Simandl Frančiška, Jinec	50 »
95. Ripper Terezija, Solnograd II.	100 »
96. Knobloch Josip, Linc	200 »
97. Steidl Josip, Kuřstein	200 »
98. Zerhau Marija, Podmokle	100 »
99. Ramisch Ana, Češke Kamenice	50 »
100. Binder Rudolf, Leopoldstadt I.	200 »
101. Konrath Šimen, Gradec II.	200 »
102. Stormke Marija, Fünfhaus	100 »
103. Holbein Josipina, Göding	100 »
104. Blagar Alojzij, Ptuj	200 »
105. Pilz Ana, Friedland	100 »
106. Klaura Ivan, Francensfeste	200 »
107. Smrčka Marija, Mor. Ostrova I.	100 »
108. Neubauer Marija, Klamm	100 »
109. Koller Avgust, Ljubno	100 »

Izplačan znesek 2300 »

Poročila o shodih.

Nabrežina. 18. junija se je vršil dobro obiskan železniški shod. Na dnevnem redu je bilo:

1. Poročilo konference na Dunaju.
2. Slučajnosti.

Shod je otvoril in mu predsedoval sodrug Jan, ki je takoj tudi povzel besedo in poročal o konferenci na Dunaju. Poročilo je trajalo čez eno uro. Po poročilu se oglasi sohr. Hladnik k besedi in priporoča, da bi se moglo takoj v uredništvu Železničarja v Trstu nekaj ukreniti, da bi prišla še ena oseba v uredništvo, ker ena sploh ne zadostuje pri tolikih podružnicah, kakor jih ima Tržaško tajništvo; prosi, da se vzame to na znanje. Predsednik vzame izvajanja sohr. Hladnika na zna-

nje in pravi, da se bo moralo res nekaj ukreniti. Naznanja, da se bo v kratkem moralo sklicati shod in zahtevati še enega urednika v tajništvo Železničarja, samo če ga bodo tudi druge podružnice podpirale. Povdarja, da je to res žalostno, če bi slučajno ena podružnica hitro potrebovala poročevalca, pa ga ne more dobiti, ker ima itak že preveliko dela. Kličejo ga povsod enkrat sem enkrat tje, namestnika mu pa ne dajo. Predsednik še priporoča, da naj se naročijo na Železničarja še tisti, ki imajo do sedaj »Eisenbahnerja«. Predsednik Jan se nato zahvaljuje navzočim za obilno udeležbo ter zaključi shod.

Celjski premikači so imeli dne 19. m. m. svoj shod, na katerem so prav iz srca dali duška ogorčenju nad razmerami, ki vladajo na celjskem kolodvoru. Celjska postaja je ena tistih, ki prav nič ne zastaja za drugimi velikimi mesti, ker tukaj je veliko industrije. Imamo Majdičev mlin, ki ima svoj tir, potem pride Westnova tovarna, dve kemični tovarni in cinkarna, potem pa še mestni mlin, tako, da ti ubogi siromaki dostikrat ne vedo, kaj bi prvo začeli, da bi bili prej gotovi. To je pravcata gonja kakor za stavo. Ti reveži nimajo toliko časa, da bi svoj kos kruha sede povžili, ter so primorani jesti med delom. Pa saj se jim ne ljubi veliko, ker so pretrudni. Morete si predstavljati: 16 ur biti vedno na nogah in v nevarnosti in sicer pri vsakem vremenu. Že večkrat se je zahtevalo odpravo 16urne službe in 16urnega počitka, pa je vse zastoj. Južna žel. je trdosrčna in zmirom očita, da imajo premikači počitek vmes, kar pa ne odgovarja resnici. Poglejmo si natančneje službo. Mož pride v službo ob 6. uri zjutraj, tam mu izroči njegov kolega službo, povečem ker je truden, pa mora neprenehoma skakati med vozovi in zapenjati voze, da spravijo vse skupaj kakor jih morajo imeti, potem gredo pa v industrijsko podjetja eno za drugo. Ko so tam vse obhodili in pripeljali do 80 vozov, se prične gonja iznova. Računi so gotovi, ker jih je uradnik dobil že zjutraj ob 8. uri. Zato pa priganja, da morajo biti prehodni vozovi hitro pripravljeni, da jih odpošlje s prvim vlakom. To je pa ob pomankanju prostora težka reč. To trpi do 4. ure popoldne. Ob pol 5. uri se morajo zopet pripraviti kar se je doma naložilo, potem pride pa vlak iz Savinjske doline ob 6. uri zvečer, ki pripelje do 50 voz, zmešane za vse kraje. In to trpi do pol 10. ali do 11. ure zvečer.

Potem gre mož ob 10. uri zvečer domov truden, da komaj nese svoje kosti. Komaj polovico noči ima časa za spanje, ker ne pride pred 12. uro v postelj. In to je dan za dnem enako. Zato pa zahtevajo premikači 12urno službo in 24 ur počitka in to po vsej pravici. Sklenili so, da prej ne odnehajo, dokler ne dosežejo tega in da dobijo pomožni premikači tudi službeno obleko, ki jo kravavo potrebujejo.

VSEBINA ŠT. 13 Z DNE 1. JULIJA 1914.

Članki: Boda meznega dela. Obzor. Iz centralnega odbora personalne komisije drž. železnic. Občni zbor naše organizacije. Volitve v obratno bolniško blagajno c. kr. državnih železnic.

Listek: Izkopnina.

Dopisi: Novomeški postajenačelnik, bivši c. in kr. oficir. Trst južni kolodvor.

Domače vesti. »Reichsbund« pomaga vladi. O progovzdržnih delavcih južne železnice. Nezgodna na železnici. Nabrežina. Korupcijsko močvirje. Oproščen krumirski morilec.

Inozemstvo: Kongres srbskih strokovnih organizacij. Socialistično gibanje v Ameriki. Splošna stavka v Italiji.

Raznosterosti: Strahovita nesreča v zraku. Usodeplna iznajdba. Ženska proti militarizmu in vojni. Škof na carinski meji.

Iz organizacije: Naznanilo funkcionarjem krajevnih skupin in vplačevalnic. Seja upravnega komiteja.

Poročila o shodih: Shod prožnih delavcev iz okrožja tržaškega tajništva v Ljubljani.

Naznanila shodov: V Trstu II. V Trstu I. in III. V Nabrežini.

Gospodarski pregled: Davčna moč naše države za leto 1913. Pregled užitinskih davkov za leto 1913.

Izjava.

Jaz podpisani obžalujem, da sem s svojim nastopom na zborovanju vlakospremnega osebja v Ljubljani dne 6. aprila t. l. razžalil nadsprevodnike.

Ker nisem imel nobenega povoda iste osebno žaliti, marveč le z dopustno kritiko zboljšati službeno razmerje, vzamem dobesedno vse one opazke kot neosnovane nazaj, vsled katerih so bili užaljeni vsi nadsprevodniki.

Ivan Jerina,

sprevodnik j. ž. v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

40 letni uspeh, ki ga potrjuje na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna **G. Piccoli, Ljubljana**

Adalbert Kassig

Ljubljana, Židovska ulica.

Zavod za uniformo, krznar in izdelovatelj čepic priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih uniformskih predmetov za železničarje, kakor: čepice, gumbe, rosete, žnore, piščalke i. t. d. Čepice zimске in letne za strojevođe, kurjače itd. v raznih oblikah po najnižji ceni. — Postrežba točna.

Koder prebivajo Slovenci povsod je razširjen

„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.

Kavarna „Unione“

TRST

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Železničarji!

Zahtevajte v vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah strankine liste: „Železničar“ in „Zarja“.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v

zalogi lastne tovarne

Peter Kozina & Ko.

Ljubljana na Bregu št. 20

(Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

Cene za moške	K 14.—, 17.—, 20.—.
„ „ ženske	„ 12.—, 15.—, 18.—.
„ „ dečke	36/39 K 10.—, 12.—.
„ „ otroke	št. 22 25 26-28 29 31 32 35
	K 5.—, 6.—, 7.—, 8.—.

Garantirana kakovost

Cenejšje vrste od K 1.50 naprej.

Deležni kapital K 80.000.

Rezervni skladi K 15.000.

Splošno kreditno društvo

registrovana zadruga z omejeno zavezo

== v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 3. ==

Eskomptuje: menice, devize, fakture. — Oskrbuje inkasso za svoje člane. — Daje predujme na vrednostne papirje in blago v javnih skladiščih. — Osební kredit.

Denarne vloge sprejema v tekočem računu ali na vložne knjižice. Vloženi denar obrestuje po 5% od dne vloge do dne dviga. — Rentni davek plača iz svojega.

Obratuje le s svojimi člani. Član postane, kdor vzame en opravični delež v znesku K 20. Glavni deleži po K 200. Zaveza enkratna, omejena. Članov 700.

Živahna zveza z Ameriko; v vseh krajih Združenih držav ima svoje zastopnike — zato oskrbi lahko vse potrebne informacije iz teh krajev.

Za varčevanje ima

lične domače hranilnike.